

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

403 חא השבועות תשי"ב ט"ו כ' אילון 403

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: "וכל העם רואים את הקולות"

לפי זה יש לפרש "וכל העם רואים את הקולות", כי אז במעמד הר סיני למדו כי ניתן לראות את הקולות, כי בכל מעשה ומעשה שרואה האדם, זו בעצם קריאה ולימוד עבורו, כי לא סתם התגלגל הדבר שיראה זאת.

מסופר שאשה אחת הגיעה אל אחד האדמו"רים ממררת בבכי על כך שבעלה עזב אותה והשאיר אותה עגונה. השיב לה האדמו"ר: היכנסי אל בית הכנסת האורחים בעיירתנו, ושם תמצאי אותו.

מיהרה האשה לעשות כדבריו, ואכן מצאה את בעלה שם.

כולם התפלאו איזה רוח הקודש בגלוי, אולם אמר להם האדמו"ר אין זה רוח הקודש, אלא מאחר שאני טרוד כל היום בלימודי אינני מקשיב כלל לדיבורי האנשים ברחוב. אבל דוקא היום בלכתי בבקר שמעתי שני אנשים משוחחים אודות אורח שהגיע עתה לבית הכנסת אורחים. לא הבנתי מדוע הייתי צריך לשמוע שיחה זו, אולם משהגיעה אותה אישה לביתי, הנחתי כי הדברים נועדו כדי לפתור את בעייתה, כפי שאכן התברר לבסוף.

בזה נבוא ונבאר את דברי הגמרא בתענית (כא) אילפא ורבי יוחנן היו לומדים תורה, והיו דחוקים מאוד בפרנסתם. אמרו: נקום ונלך לעסוק במסחר ונקיים את הפסוק (ראה ט"ו, ד) "אֶפְסֵ כִּי לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֲבִיוֹן". הלכו ובדרכם עצרו וישבו ליד "גודא רעיעא" – ליד כותל רעוע. ווהיו אוכלים שם את לחמם.

באו שני מלאכי השרת ושמע רבי יוחנן את האחד אומר לחבירו: "נפיל עליהם כותל זה ונהרגם מפני שמניחין חיי העולם הבא ועוסקין בחיי שעה". ענה לו המלאך השני: עזוב אותם! מפני שיש בניהם אחד שהשעה עומדת לו". אומר רש"י: עתיד להתגדל ואין זמנו למות. ע"כ.

רבי יוחנן שמע את שיחתם של המלאכים ואילו אילפא לא שמע.

שאל רבי יוחנן את אילפא: האם שמע הרב משהו?

אמר לו אילפא: לא.

אמר רבי יוחנן לעצמו: מזה ששמעתי אני את הדברים ואילפא לא, שמע מינה שאני עתידה לעמוד לי השעה.

שב רבי יוחנן לביתו ועסק בתורה ואילפא לא שב לביתו והלך הלאה לעסוק במשא ומתן. ובימים ההם שהיה אילפא בדרך טרם בואו לביתו, מינוהו לרבי יוחנן להיות ראש ישיבה. יעו"ש המשך המעשה.

רבי יוחנן ואילפא שניהם התחילו כמעט מאותו מצב: שניהם היו במצב עניות, ואם כן איזו זכות הייתה דווקא לרבי יוחנן שזכה להיות ראש ישיבה?

רבי יוחנן שמע!

מה שמע רבי יוחנן? בת קול, מלאך אומר לחברו: "יש אחד שעתידי להתגדל בתורה".

במתן תורה נאמר (יתרו כ', ט"ו): "וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת".

ומסביר רש"י: "וכל העם רואים את הקולות": רואים את הנשמע, שאי אפשר לראות במקום אחר. עכ"ל. וצריך להבין איך ראו דבר הנשמע?

ובכלי יקר עמד על זה וכתב, יש לדקדק בענין זה איך ראו את הנשמע וכו', והנראה קרוב לשמוע שכל דיבור שיצא מפי הקב"ה, מיד נתגשם אותו דיבור, והיה בו כל כך ממשות עד שהיו רואים באויר את כל האותיות פורחות, וכאילו היה הכל כתוב לפניהם. וראיה לזה ממה שנאמר (תהלים ל"ג, ו), "בדבר ה' שמים נעשו וגו'". הרי שכל קול שיוצא מפי הקב"ה בורא בריאה חדשה וכו'. ולפיכך אמרו חז"ל (פסחים פז:), שכששבר משה את הלוחות, היו האותיות פורחות באויר. ואם לא היה ממשות באותיות איך היו פורחות, וראיה גדולה מזו, שבלוחות האחרונות כתוב (שמות לד, א), "וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים", "כדברים אשר היו" לא נאמר, אלא "את הדברים אשר היו", נמצאת למד שאותן אותיות שהיו פורחות מן הלוחות הראשונים נקבעו בשניות, וא"כ ודאי שיש ממשות באותן אותיות, על כן נאמר "וכל העם רואים את הקולות", דהיינו קול אלהים המדבר אתם, אותם הקולות ראו בעיניהם, וכו'. עכ"ל.

ונראה לומר הסבר חדש מהו "וכל העם רואים את הקולות" על פי מעשה שהיה עם הרה"ק רבי חיים ויטאל ע"ה, פעם באו אליו תלמידיו וביקשו ממנו כי הזוה"ק אומר שבכל יום יוצאת בת קול ואומרת "שובו בנים שובבים" רוצים הם לראות את בת הקול הזו?

השיב להם המהרח"ו, כי בעזרת ה' יראה להם זאת במשך היום הקרוב.

באותו יום הלכו התלמידים עם המהרח"ו בשוק כשלתע שמעו שני ערבים מתקוטטים בניהם, כשהאחד צועק על חברו: איך אתה לא מתבייש לגנוב ממני? הרי אתה יודע שיש אלקים בשמים!

התלמידים לא ייחסו לכך כל חשיבות והמשיכו בדרכם.

לפנות ערב פנו התלמידים לרובם בטרוניה הרי רבם הבטיח להם כי ישמעו את הבת קול והם כלל לא שמעו אותה.

ענה להם המהרח"ו: והרי שמענו אותה כולנו בשוק.

תמהו התלמידים: בשוק? הן לא שמענו דבר בשוק וכיצד אומר רבם כי שמעו הם את הבת קול בשוק?

השיב להם המהרח"ו: הרי ראיתם את הערבים שהתקוטטו בשוק, ענו התלמידים הן, ושמעתם שאחד אומר לשני איך אתה לא מתבייש לגנוב ממני הרי אתה יודע שיש אלקים? שמענו. א"כ זוהי הבת קול רק הקב"ה כל פעם מלבש את הבת קול בצורה שונה, פעם היא יכולה להישמע מרב, פעם מילד, ואפילו מערבי, רק האדם צריך להתבונן בכל מה שרואה ושומע מה הדבר בא לרמוז לו בעבודת ה' ובאיזה אופן שלח לו הקב"ה את הבת קול.

אלו רבי יוחנן לא היה שומע שנשמתו עתידה להתגולל היה צוען בדרכו של אילפא.

וכיצד שמע רבי יוחנן את הבת קול?

הוא אשר דיברנו, כאשר התיישב רבי יוחנן ליד כותל רעוע, הוא הבין כי יש כאן מסר מן השמים, מדוע הוא התיישב תחת כותל וסיכן את עצמו? אלא יש כאן בת קול האומרת לי חזור ללמוד תורה. וזאת עשה רבי יוחנן.

עוד יבואר בזה המעשה התמוה עם רבי יוחנן וריש לקיש (כמובא במסכת בבא מציעא פד), כאשר רבי יוחנן רואה את כוחו הגדול של ריש לקיש בקפיצתו לנהר, הוא מתחייב בפניו "אי הדרת בך יהיבנא לך אחותי דשפירא מינאי" – אם תחזור בך ותלמד תורה הרי שאתן לך את אחותי שיפה ממני לאשה.

והדבר הוא פלא, כיצד מציע רבי יוחנן את אחותו להינשא עם ראש הליסטים? הגם שהתחייב כי יחזור בו ממעשיו הרעים, אך מי ערב לרבי יוחנן שאכן יעמוד בהתחייבותו וישנה את דרכו?

אולם רבי יוחנן היה מקשיב ל"בת קול" בכל מעשה שהיה רואה, היה חוקר ודורש מה המסר מן השמים אליו ממעשה זה. וכאשר ראה את כוחו של ריש לקיש שנגלה אליו מחמת טעותו שהוא "אשה יפה", הבין כי הצלחתו של ריש לקיש בתורה תלויה בזה שיציע לו את אחותו לאשה.

עוד יתורץ בזה, המעשה המובא בירושלמי (תרומות סוף"ח) על רבי יוחנן שארנקו עם כספו נגנב ומחמת כן לא יכול היה להשיב לשאלותיו של ריש לקיש והסביר "כי ליבא בכיסא תליא".

ותמוה הוא, רבי יוחנן שמכר כל נכסיו בשביל ללמוד תורה (כמובא בשיר השירים רבה פרק ח' אות ג) אין לו ישוב הדעת ללמוד תורה מחמת ארנק שנגנב?

אולם לפי היסוד שאמרנו, רבי יוחנן על כל מעשה הנגלה לנגד עיניו, מתבונן מהו המסר מן השמים אליו מהי ה"בת קול עבור". ולכן כשאבד לו כספו הצטער ונחלשה דעתו, לא מחמת איבוד כספו, אלא מחמת אי הידיעה מהו המסר עבורו במעשה זה.

מעלת המחדש חידושי תורה

בספר יד דוד (פרשת בראשית) הביא בשם ספר ציוני (פר' בראשית), כי אדם הראשון לקה ב"ג קללות וכן חוה לקתה ב"ג קללות וגם הנחש לקה ב"ג קללות וביחד היו ל"ט קללות כנגד הל"ט מלקות.

והקשה על כך ה"ד דוד: ולכאורה קשה דהלא קיימא לן במשנה במסכת מכות (ה): "משלשין בממון ואין משלשין במכות. כיצד, העידוהו שהוא חייב לחברו מאתים זוז, ונמצאו זוממין, משלשין ביניהם. אבל אם העידוהו שהוא חייב מלקות ארבעים, ונמצאו זוממין, כל אחד ואחד לוקה ארבעים". ואם כן איך שילש הקב"ה במכות אלו בין אדם חוה והנחש?

ותירץ ה"ד דוד: על פי דברי המדרש (ויק"ר ל, ז) ומובא בטור (או"ח סימן תקפ"א): משל למדינה, שחייבת ליפס למלך והלך המלך לגבותה. בתוך עשרה מילין יצאו גדולי המדינה וקלסוהו התיר להם שליש מדמוסא שלהם. בתוך חמשה מילין יצאו בינוני המדינה וקלסוהו, התיר להם עוד שליש. כיון שנכנס למדינה יצאו כל בני המדינה, אנשים ונשים וטף וקלסוהו והתיר להם הכל. אמר להון מלכא: מה דאזל אזל מן הכא נחיל חושבנא.

כך בערב ראש השנה, גדולי הדור מתעניין והקדוש ברוך הוא מתיר להם שליש מעוונותיהן. ומראש השנה ועד יו"כ, היחידים מתעניין והקב"ה מתיר להם שליש מעוונותיהן. וביום הכיפורים, כולן מתעניין, אנשים ונשים וטף והקדוש ברוך הוא אומר להם לישראל: מה דאזיל אזל, מן הכא ולהלן נחיל חושבנא.

והנה, אדם הראשון נברא בראש השנה ואם כן ערב ראש השנה כבר חלף ועבר בעת שעדיין לא היה בעולם כלל, ונמצא שכשחטא ביום בריאתו בראש השנה עדיין לא נמחל אפילו שליש עוונו, ובכן אף שנמחל שליש מעוונותיו בעשרת ימי תשובה על ידי שעסק בתשובה וכמו שנאמר (ואתחנן ד', ז) "בכל קראנו אליו", וכן ביום הכיפורים אחר כך נמחל לו עוד שליש, אבל שליש האחד עדיין במקומו עומד, כיון דזמן כפרה של ערב ראש השנה כבר חלף ועבר.

משום הכי הלקה הקב"ה לאדם הראשון שליש מעוונותיו, וכן לחוה וכן לנחש, כי זהו חלקו שנשאר לו מעוונו, ששני שלישים האחרים כבר נמחלו בעשרת ימי תשובה ויום הכיפורים, אבל שליש הראשון עדיין לא נמחל, ועל זה לקה י"ג קללות, ונמצא

שלא שילש הקב"ה כלל מלקיותיו, אלא דרק שליש מחטאו נשאו, ועל זה קיבל ענשו ב"ג קללות. עכ"ד.

והנה מצינו כי סגולת חידושי תורה לכפר עוונות. כך כתב בספר שבט מוסר (סוף פרק כ"א) וז"ל: נראה לי לתיקון כל העבירות - אם תלמיד חכם, ישתדל להרבות חידושים בלימודו, וע"י החידושים נבנים שמים ועולמות חדשים כדאי' בזהר. ונמצא בונה חרבות שהחריב בעוונותיו, הרי מתקן מה שקלקל. ואם אינו בר הכי... ישתדל בכוחו לשמש לתלמיד חכם המחדשים חידושי תורה ויכין לפניהם הספרים וכל מיני הכנה, באופן שלא יפסיק להם דבר מלחדש, ובזה יהיה גם לו חלק... וישתדל בבניו שיעסקו בתורה ויחדשו בה חידושים... ויעצב אל לבו איך הוא לא זכה לזה. ויאמר בינו לבין עצמו, הלואי יהיה לו השכלה כדי לחדש כמוהו אפילו חידוש אחד, ולמות אח"כ! ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה. עכ"ל.

אחר שהוכחנו כי חידושי תורה מועילים לכפר עוונות יש לומר כי סגולתם לכפר גם על חטאו של אדם הראשון.

והנה, כתב החת"ס בספרו תורת משה (פר' ויצא דף קטו ד"ה והנה סולם) וז"ל: הלומד תורה וההלכות כמו שנתנו מאת ה' מן השמים, ואינו רואה לחדש בה דבר, זה אינו נכון, כי חפץ ה' להגדיל תורה ולהאדירה, כי מלבד התורה שנתנה לה עוד (משלי ב', ז) "צפון לישרים תושיה", מה שתלמיד ותיק מחדש בכל יום תמיד, והיא עודנו גנוז אצל נותן התורה יתברך שמו.

וזהו (שם ד', ב') "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו", אע"פ שלקחי טוב אשר נתתי לכם ממש, והיא עתה תורתכם כי לא בשמים היא, מכל מקום "תורת" מה שנשתייר עדיין אצלי, חלק כל תלמיד חכם ותלמיד חכם אותו אל תעזבו גם כן, זההיר פה מלעסוק רק בחלק הנקרא לקח רק גם להיות מחדש חידושים טובים. עכ"ל.

נמצינו למדים כי בתורה יש שני חלקים, חלק האחד הוא התורה שנתן לנו הקב"ה בהר סיני, והחלק השני הוא גנזי התורה שישראל מגלים בכל דור, וזאת לא נתן הקב"ה במתן תורה. וכמו שכתב החיד"א בספרו דבש לפי (מערכת ח', אות ד) וז"ל: האחרונים יכולים לחדש מה שלא יכלו לחדש הראשונים, כי עדיין לא הגיע זמן החידוש ההוא. עכ"ל.

והנה, מובא בירושלמי (תענית פ"ד ה"ה), רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן, הלוחות היו אורכן ששה טפחים ורוחבן שלשה והיה משה תפיש בטפחים והקב"ה בטפחים וטפחים ריוח באמצע. כיון שעשו ישראל אותו מעשה, ביקש הקב"ה לחוספן מידו של משה, וגברה ידו של משה וחטפן ממנו, הוא שהכתוב משבחו בסוף ואומר "ולכל היד החזקה" - יהא שלמא על ידה דגברת עליה מינאי. עכ"ל.

ויש לומר כי שני טפחים הללו שהיו בידיו של הקב"ה, זהו החלק של חידושי התורה שהקב"ה בתחילה לא רצה לתת אותם לישראל במעמד מתן תורה, אבל בא משה רבינו וחטפם ובזה זכו ישראל בכל דור לחדש חידושי תורה. ולכן כתב הגר"א בביאור הגר"א לתיקוני הזוהר (דף מב.) "כל חידושין שמתחדשין בעלמא ע"י משה רבינו עליו השלום". כי הוא בחטיפתו את שני הטפחים של לוחות הברית, זיכה את ישראל לחלק חידושי התורה.

ויש לומר, כי על ידי חידושי תורה שזהו שליש מלוחות הברית, זוכה לתקן את חטאו של אדם הראשון, אותו שליש שלא עשה עליו תשובה. שליש כנגד שליש.

והנה כתב הגאון רבי חיים פאלאג'י ע"ה בספרו קול החיים (פ"י אות כ"ה) שהמחדש חידושי תורה יזכה לאריכות ימים. וכ"ה בספר והארכת ימים (עמוד ר"ב) בשם ספר וימהר אברהם לרבי אברהם פאלאג'י, שהמחדש חידושי תורה זוכה לאריכות ימים ופירש בזה מאמר התנא באבות (ב', ז) "מרבה תורה מרבה חיים".

ולפי דרכינו יש לפרש, כי חטאו של אדם הראשון הביא מות לעולם והמחדש חידושי תורה מתקן את חטאו של אדם הראשון, ולכן זוכה לאריכות ימים.

העלון מוקדש לעילוי נשמת

אברהם שוחט בן נזימה

ת.נ.צ.ב.ה.